

ВІДМІННІСТЬ У ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ СТАНОВИЩІ СПЕЦІАЛІСТА ТА ЕКСПЕРТА В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Доповідач: Горбатенко Д.С. студент групи Ю-84, СумДУ

Науковий керівник: Солонар А.В. системт кафедри АГПФЕБ

Слід почати з того, що єдиною формою застосування спеціальних знань під час судового розгляду цивільних справ тривалий час вважалося проведення експертизи. Цивільний процесуальний кодекс України 1963 р. прямо передбачав і врегулював тільки одну форму застосування спеціальних знань – експертизу. Разом з тим у процесі розгляду та вирішення цивільних справ виникають питання, які потребують застосування спеціальних знань (надання письмових роз'яснень, фотографування, складання схем тощо), проте не потребують проведення експертизи. Саме тому до справи залучається не експерт, а спеціаліст. У зв'язку з цим питання розмежування процесуального становища експерта і спеціаліста набуває істотного значення.

Розглядаючи поставлене питання перш за все потрібно зазначити, що відповідно до ЦПК України: експертом є особа, якій доручено провести дослідження матеріальних об'єктів, явищ і процесів, що містять інформацію про обставини справи, і дати висновок з питань, які виникають під час розгляду справи і стосуються сфери її спеціальних знань.

Експерт має право:

1) знайомитися з матеріалами справи, що стосуються предмета дослідження; 2) заявляти клопотання про подання йому додаткових матеріалів і зразків; 3) викладати у висновку судової експертизи виявлені в ході її проведення факти, які мають значення для справи і з приводу яких йому не були задані питання; 4) бути присутнім під час вчинення процесуальних дій, що стосуються предмета і об'єктів дослідження; 5) задавати питання особам, які беруть участь у справі, та свідкам; 6) користуватися іншими правами, встановленими Законом України «Про судову експертизу».

Спеціалістом може бути особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками застосування технічних засобів і може надавати консультації під час вчинення процесуальних дій з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок [1].

Спеціаліст має право знати мету свого виклику до суду, відмовитися від участі у цивільному процесі, якщо він не володіє відповідними знаннями та навичками, з дозволу суду задавати питання особам, які беруть участь у справі, та свідкам, звертати увагу суду на характерні обставини чи особливості доказів, на оплату роботи та на компенсацію витрат, пов'язаних з викликом до суду.

Аналізуючи питання участі в цивільному процесі експерта і спеціаліста, як форм застосування спеціальних знань, слід зазначити, що хоча між експертизою та участю спеціаліста існують спільні риси (в обох випадках застосовуються спеціальні знання і експерт, і спеціаліст діють в межах встановленої законодавством процедури), проте ототожнювати їх не дозволяють суттєві відмінності, які полягають в наступному:

- експертом може бути особа, яка має спеціальні знання в певній галузі науки, техніки, мистецтва, пройшла відповідну підготовку і отримала кваліфікацію експерта з певних видів експертиз;

- як експерт може залучатися особа, яка відповідає вимогам, встановленим Законом України «Про судову експертизу», і внесена до Державного реєстру атестованих судових експертів. Тоді як для того, щоб бути спеціалістом достатньо володіти спеціальними знаннями та навичками застосування технічних засобів;

- експерт повинен провести повне дослідження і дати обґрунтований та об'єктивний письмовий висновок на задані йому питання, а у разі необхідності - роз'яснити його, а спеціаліст зобов'язаний відповідати на задані судом питання, давати усні консультації та письмові роз'яснення, звертати увагу суду на характерні обставини чи особливості доказів, у разі потреби надавати суду технічну допомогу. Відмітимо те, що письмові висновки експерта є підзвітним документом та впливає на доказову базу, служить остаточним вердиктом експерта, тоді як діяльність спеціаліста є менш вагомішою і має більш підготовчий характер;

- спеціаліст залучається до участі в справі з метою сприяння судові, надання останньому технічної допомоги, тоді як метою діяльності експерта є встановлення фактів, що мають значення для правильного вирішення справи. Тут особливо підкреслюємо значимість експерта під час вирішення справи по суті;

- діяльність експерта спрямована на отримання нової інформації про фактичні обставини справи, а спеціаліста – на сприяння надання консультативно-довідкової та технічної допомоги при встановленні обставин справи.

- різними є способи застосування спеціальних знань експертом та спеціалістом. Експерт здійснює спеціальне дослідження, зміст якого знаходиться поза межами процесуальної регламентації, а спеціаліст експертного дослідження не проводить, він, як правило, бере участь у здійсненні судом процесуальної дії;

- суд може не залучати до участі в справі спеціаліста, якщо хтось з суддів володіє спеціальними знаннями (наприклад, для кваліфікованого проведення огляду доказів), тоді як експертиза проводиться виключно експертом [2, с.105].

Безумовно участь спеціаліста під час розгляду цивільних справ полегшує роботу суду та експерта. Значимість експерта полягає в тому, що в результаті проведення експертизи він надає суду нову інформацію, встановлює факти, відповідно до яких суд робить певні висновки. Спеціаліст же являється «допоміжною ланкою» в цьому процесі. Але й не слід принижувати значимості процесуальних дій спеціаліста. Використовуючи свої знання спеціаліст дає змогу суду не проводити експертизу, якщо його пояснень буде достатньо. В іншу ж чергу спеціаліст відіграє позитивну роль і при призначенні судом експертизи. Він виконує підготовчий етап перед тим, як відправити матеріали на експертизу, сприяє наданню консультативно-довідкової та технічної допомоги при встановленні обставин справи.

Отже у процесі дослідження відмінностей у процесуальному становищі спеціаліста та експерта в цивільному судочинстві необхідно зазначити, що спеціаліст і експерт мають ряд спільних рис: обидва суб'єкти – носії спеціальних знань, належать до так званих «обізнаних осіб», а також до однієї групи учасників цивільного процесу, і експерт, і спеціаліст діють в межах встановленої законодавством процедури. Проте, виходячи із вищезазначеного вони відрізняються за родом своїх дій, а також їх ролі при розгляді справи.

Література

1. Цивільний Процесуальний кодекс України від 18.03.2004 //Відомості Верховної Ради України .- 2004 р.- № 40. – ст. 492.
2. Глушкова Д. Г. Співвідношення понять «спеціаліст» та «судовий експерт» за новим процесуальним законодавством України / Д.Г. Глушкова // Вісник НУВС. – 2005. – №30. – с. 103-111.